

Jordi Amat, *El hijo del chófer*, Tusquets, Barcelona, 2020, 256 pp. Versió catalana: *El fill del xofer: Els fils secrets del poder: ascens i caiguda d'Alfons Quintà*, traducció de Ricard Vela, Ediciones 62, Barcelona, 2020, 288 pp.

¿Té sentit biografiar la trajectòria vital i professional d'un psicòpata? Aquesta és sens dubte la gran pregunta que suscita la lectura de l'últim llibre de Jordi Amat, *El fill del xofer/El hijo del chófer* (l'original és en llengua castellana), una biografia del periodista Alfons Quintà (1943-2016). Fill d'una persona que formava part del cercle íntim de Josep Pla, Alfons Quintà va ser cap de la delegació d'*El País* a Catalunya, primer director de TV3 i primer director d'*El Observador*. Extorsionador professional, els seus col·legues i subordinats en recorden especialment el caràcter profundament tòxic, reblat pel seu tràgic final: l'any 2016 va assassinar la seva exparella i tot seguit es va suïcidar.

La biografia escrita per Jordi Amat té interès per diversos motius. Ens permet entreveure l'entorn quotidià de Josep Pla els últims trenta anys de la seva vida —a través de l'òptica del seu xofer i el fill d'aquest— i, a partir d'aquí, endinsar-nos en la gran esperança política que Tarra-dellas i Pla van dipositar en Jaume Vicens Vives, frustrada per la mort prematura de l'historiador. Ens permet observar l'ús de la premsa —el quart poder— com a mitjà de pressió política arran dels articles de Quintà sobre el cas Banca Catalana contra Jordi Pujol. I ens permet tenir una imatge de l'ús d'aquest mateix quart poder per part de Jordi Pujol amb la creació de TV3, que Pujol i Lluís Prenafeta encarreguen a Quintà com a mitjà eficaç per desactivar la seva campanya contra Banca Catalana.

No tot és toxicitat i psicopatia en el llegat de Quintà. Jordi Amat explica l'ambició amb què es crea la televisió catalana: la voluntat de Quintà de fer una televisió que no sigui casolana i folklòrica sinó plenament catalana i internacional al mateix temps, la seva aposta pel català com a llengua exclusiva de la cadena, la decisió d'optar per un model de llengua no encarcarat (els fitxatges de Ferran Toutain com a responsable del model lingüístic i de Salvador Oliva com a traductor de totes les obres de Shakespeare s'expliquen des d'aquesta aposta), el caràcter innovador dels programes, la professionalitat en els informatius, etc. Al costat d'això, però, hi

havia les excentricitats, les arbitriarietats, l'abús de poder, la humiliació constant als treballadors, els assetjaments sexuals... en definitiva, la psicopatia.

Jordi Amat no va conèixer Alfons Quintà personalment ni va manifestar mai cap interès especial per la seva trajectòria. Segons confessa al llibre, quan va morir no n'havia llegit cap article o, si més no, no en tenia consciència. Tenint en compte la dedicació professional de Jordi Amat al periodisme polític i els nombrosos interessos comuns amb Quintà, aquest fet mateix revela la marginalitat del personatge triat. Sí, havia tingut la seva quota de poder a finals dels anys setanta i inicis dels vuitanta, però des d'aleshores no va deixar de ser una peça molt secundària en l'entramat periodístic català.

Amat ha reconstruït el personatge basant-se en fonts escrites i en testimonis orals. El llibre no té notes a peu de pàgina, ni bibliografia, ni ens dona gaires pistes sobre les fonts emprades. Només a la "Nota de l'autor" del final del volum esmenta les fonts en què s'ha basat: "Durante dos años he realizado decenas de entrevistas, leído o releído muchos libros y he intentado recopilar tanta información y tantos artículos de Quintá como me ha sido posible. Me he servido de todo lo publicado sobre él y diversos amigos me han facilitado documentos." Això és tot. De fet, és habitual en les investigacions periodístiques ocultar les fonts, especialment les fonts orals. Sovint, l'informant no vol figurar com a tal, o senzillament està disposat a donar més informació si sap que el seu nom no hi constarà. Amb tot, com a lector m'hauria agradat que Amat hagués sigut una mica més explícit. Utilitza, per exemple, un dietari inèdit de Francesc Cabana, i es dedueix en conseqüència que Cabana l'hi ha facilitat i que és una de les fonts del relat, especialment en tot el que fa referència a Banca Catalana, on Cabana tenia grans responsabilitats. Explica converses entre Quintà i la periodista Esther Vera i es dedueix que la font no pot ser sinó la mateixa Vera. També extreu informació de dedicatòries en els llibres propietat de Quintà, cosa de la qual sembla desprendre's que Amat ha tingut accés a la biblioteca personal del biografat o, si més no, a alguns dels seus llibres. Però tot això ho hem d'anar inferint al llarg de la lectura de l'obra. Si Amat no volia carregar el relat de notes a peu de pàgina, potser ho hauria pogut resoldre amb una nota més explícita sobre les fonts —preservant l'anonimat de qui li ho hagués demanat—, que és el que, als lectors, ens estalvia haver de fer un acte de fe absolut davant les afirmacions de l'investigador.

Si el gran perill d'una biografia és convertir-se en hagiogràfica, el fet de posar el focus sobre un psicòpata ens situa davant el parany contrari. Potser per això, Amat intenta ser molt sobri en els judicis de valor, i deixa que siguin els mateixos fets els que revelin el caràcter tòxic del biografat, estalviant al lector exploracions psicoanalítiques o comentaris de contingut moralitzador. Així, per exemple, davant els constants abusos de poder de Quintà sobre els seus subordinats, hi ha un moment que Amat s'enfronta directament al problema: «La relación de Quintá con el personal se va degradando. Pero nadie lo ve ni la cultura del momento exige una relación profesional marcada por el respeto.» El «momento» a què fa referència no és l'Antic Règim, ni el segle XIX, ni la immediata postguerra: es refereix a fa poc més de trenta anys. Amat es limita a aixecar acta del fet: als anys vuitanta es toleraven actituds tòxiques i psicòpates als directius d'equips humans. I deixa que siguem els lectors els que ens exclamem de la impunitat amb què es podien moure, fins fa no res, persones que feien de l'abús de poder, l'abús sexual, el xantatge, etc., el seu *modus operandi*. Potser el *descensus ad inferos* que implica biografar un psicòpata es justifica, en gran mesura, per constatar aquest fet.

Ignasi Moreta

Universitat Pompeu Fabra (Espanya)